

vits i andra hand. Hansestäderna voro nordens naturliga commissionärer, så länge världsköpmännen voro så aflägsse eller så få, at de ej hunno sträcka en detaljerad omsorg ända til Norden. Holland, sjelfva Holland, har måst til stor del vika för den öfvermodiga och snåla hajen, som från sin ö ser hvarje kryddneglika från Indien, hvarje drufva eller silkestråd från södra Europa simma förbi sig til Norden, hvarje jernstång, hvarje plank, som derifrån går åt söder.

Nu begynner America at blifva af betydhet och, hvad ännu mer är, af en sjelfständig betydhet. Handeln kommer således at taga sin väg rakt ut åt vester, och England har redan rönt verkningarna. Skulle det lyckas at öppna sjöfarten tvärtöfver America; så är också Indiens handel i Americanernas händer, och Englands handelsstorhet måste försvinna.

Men hvad är då denna storhet? Låt oss söka det redan til en del antydda svaret, utan filosofemer, endast i facta.

Man har anmärkt, at alla handelsstater äro fria, och at handeln endast triffes i republik, så länge desse voro frihetens enda fristad. Köpmannen är fri, just af en motsatt orsak mot den, af hvilken åkerbrukaren är det. Denne sednare försvarar friheten af enthusiasm, af karlek för en gifven fläck på jorden, hvarvid ungdomsminnen, faders bedrifter och allt fästa honom; köpmannen är fri, emedan han är hemma öfver allt, emedan *ingenting* fäster honom på en gifven plats, och han måste ogenerad och trygg, til egendom och person, få drifva sitt yrke, eller ock flyttar han til en annan vrå af världen. Han kan betinga sig frihet, emedan han är vigtig och omistlig, i den mån den öfvertygelsen vunnit insteg, at statens välmåga beror på handels blomstring.

Men då handels gifna följd är för mögenhets hopande på få händer, så måste köpmannafrihet blifva Penninge-Aristokrati; och ingen Aristokrati finnes odrägligare än denna; Ej eller någon farligare, ty den är byggd på lös sand och drager med sig hela landet i sitt fall, då den faller. Den skilnad är emellan köpmannens rikedom och den egentligen producerande näringsidkarens, at den lörre fäster sig vid personen och likasom bortbläses, då *han* faller eller flyttar. Den idoge landtmannen deremot är, så til saggande, odödig och arbetar ej blott för sig, utan ock för efterverlden. Dör han, går han under, så är det blott *han*, som är borta, men hans rikedom, det odlade fältet, är kvar, oberoende af honom och lika nyttigt för landet i en annans hand. Hans vinst är således verklig nationalvinst och den välmåga, han sprider, beror icke på så kallade conjuncturer.

Detta är den materiella sidan af saken. Betraktas den moraliska, så är skilnaden icke mindre. I en handels- och fabriksstat, sade jag, är rikedom alltid högst ojemnt fördelad. Några millionärer och millioner tiggare är der lösen. Man behöfver blott se på Englands pöbel. Och *pöbel* blir alltid den talrikaste massan af folket, förr eller sednare, i en sådan stat. Fabriksväsendets utbildning, genom den högsta möjliga arbetsfördelning och machineriers användande, nedsätter fabriksvarornas pris, gör derigenom alla företag i smått omöjliga, och bringar sålunda hela den arbetande hopen i et fullkomligt beroende af de stora Fabriksägarna. Man ser derföre detta gränslösa elände, som nu förorsakar resningar i England. Föga annorlunda måste det förhålla sig med matroserna på de stora handels-skeppen. Också hvilka moraliska verkningar ser man häraf? kan

man tänka sig et uslare, mera sedelöst slödder?

Handel och Fabriker måste dock vara? Ja. Men frågan är här om grundande af en stat och dess välstånd, hufvudsakligen eller endast på dem. Så har min mening varit och så vill jag blifva förstådd. Så mycket som behofvet kräfver och naturen befrämjar, det kommer af sig sjelft, och hvad som har lust af komma af sig sjelft, vore ej blott oklokt, utan til och med et brott at motarbeta. Det folk, som af sitt lands läge och beskaffenhet inbjudes til handel och fabriker, bör välja dem til sin hufvudnäring och gör det otvifvelaktigt; men också som et undvikligt ondt. Ty man väljer icke, utan trängande nöd eller falskt begrepp om välstånd, et lefnadssätt, som gör ens tilvarelse prekär och beroende af andras förmåga eller vilja at bispringa med det nödvändigaste. Et sådant beroende uppkommer nog, ty värr, tidsals ändock, äfven om man drifver näringsfång, som böra ge et oberoende lif.

När allt detta är sant, hvad skulle man då säga om et folk, som besutte et med många obenyttjade naturförmåner begåfvadt land, och hellre än at bringa dessa naturförmåner til deras fullkomlighet, kastade sig in på handel och fabriker, använde alla krafter, upoffrade de rikedomar, det af landet kunde draga, för at befordra en onaturlig näring, och täfla med dem, som af naturen tvingas til höjd deruti? Hvad man skulle säga, är icke så gifvet. Hvad man åter säger, är, at utländingen ej bör draga profiten af at til folket transportera de varor, som det behöfver, och at borttransportera dem, som det kan afsätta; at han icke bör få arbetslönen för dessa varors förädlade. — Ja, detta allt är kanske sant; men tål åtminstone granskning, i synnerhet, om man vill göra sig

et enklare och bestämdare begrepp om hvad nationalvinst verkligen är. Man vill äfven inblanda i betraktelsen et moraliskt skäl, hvarföre utländingens varor och handlande skola stängas från inträde i landet. Man säger, at folket ej bör förderivas af utländskt öfverflöd. Kan icke inländskt öfverflöd finnas? Hvaruti är det bättre? Kanske deruti, at det är dyrare? (man påminne sig, at fråga här är om en stat, som icke, genom sitt naturliga läge och landets beskaffenhet, är ämnad til handlande eller fabrikant, och at, såsom längesedan är allmänt erkänt, i en sådan stat all fabrikation och all transport är dyrare, än den i et annat förhållande är). Borde icke inländska öfverflödsfabriker lika samvetsgrannt förbjudas, som införande af de utländskas tilverkningar? likaväl varors införande med inhemska som utländska fartyg? Hvad skall man säga om rättsgrunden til et förbud, som strider mot den enklaste bland människans rättigheter, den at få förskaffa sig hvad man kan förskaffa sig?

Men detta allt är blott sagdt i förbigående. Det egentliga ämnet är den verkliga handeln; ty jag är icke *handlande*, derföre at jag hämtar hvad jag sjelf behöfver och förer bort, hvad jag har at sälja; icke egentlig fabrikant derföre, at jag tilverkar mitt eget behof. Handlande är jag först då, när jag drifver sjelfva handeln som et näringsfång, och icke blott såsom et medel at draga nytta af et annat näringsfång; fabrikant först då, när jag tilverkar i stort, för at förse andra med deras behof; då jag selsätter mig med tilverkning af varor, dem jag alla icke sjelf behöfver, hvaraf jag kanske icke sjelf brukar det minsta.

Sådane handlande kunna icke alla stater blifva, så vida man icke ställde så til, at den ena drefve den andras varu-

byte, under det denna drefve den för-
ras; och et dylikt förhållande kunde en-
dast på skämt försökas. Vissa stater måste
då, om verklig handel skall existera, vara
handlande för några andra, under det
dessa afsäga sig anspråk derpå. Är detta
skillnaden mellan actif och passif handel?
Kunde det icke ofta lika lätt bevisas, at
hvad man vanligen kallar actif ej annat
är än passif, och tvertom, i synnerhet
om det antages för gifvet, at endast den
activa ger vinst och den passiva förlust.

Man berättar underbara saker om
Chinas rikedom och om den mängd silf-
ver, som genom handeln der årligen in-
strömmar. Ändock drifver ju detta land
sjelft ingen direct handel på andra. Chi-
nas handel är således passif; Chinesen
låter andra hämta, hvad han har at aflåta
och tillföra sig hvad han behöfver, och
ändock beskattar han hela världen.

Den sanna rikedom ligger i pro-
duction. Producternas förädlande och
transport är rikedom först då, när just
jemnt de händer, som dertil fordras, äro
öfver från productionen. Äro ännu fler
öfver, så upkommer handel, såsom sär-
skildt och oberoende yrke. Dess vinst är
ofta så lätt och hastig, at då han en
gång fått insteg, blifver han allmän pas-
sion, och icke blott det af sakens natur
påkallade antal egnar sig deråt. Sådant
har man velat förekomma genom skräin-
rättningar, och således botat et ondt med
et värre.

I handeln finnes et fenomen, som
kallas conjunctur. Då en stor och mäg-
tig handelsstat råkar i förhållanden, som
stänga dess vanliga handelsvägar, då up-
stå de små handelsstaterna såsom dess
commissionärer eller ock såsom dess med-
täflare. Et mäktigt hinder har lagt sig i
flodens vanliga bädd, och tvungit henne
at taga en annan väg. Men då hindret
undaurödjes, återtager hon sin rätta väg;

den för ögonblicket tilskapade uttorkas;
rikedomen, som han medfört, är försvun-
nen, men den som förut fans är det ock-
så; jorden är bortsköljd; de förut blom-
strande fälten förete blott förödelse och
fattigdom. Då upstå de oförståndige och
jemra sig; förvånas öfver herrlighetens
korta varaktighet; tigga om hjälp, för at
ännu en gång kunna leda den förstörän-
de strömmen til sig; och lyckas kanske,
med ofantliga upoffringar, at bibehålla
åtminstone en skugga deraf; men så snart
upoffringarne uteblifva, försvinner äfven
skenet, och den varnande erfarenheten
förkunnar, dock kanske för sent, at den,
som arbetar mot naturen, arbetar för-
gäfvets.

Upoffringar måste dock, säger man,
göras för en näring i dess barndom och
tills hon hunnit så stärkas, at hon utan
fara kan täfla med utländingen. Om
ock detta medgifves, så bör dock en tid
bestämmas för upoffringarna. Länder fin-
nas, der man genom monopolier och up-
offringar i sekler sökt uphjelpa t. ex. han-
del och fabriker. Men om, efter så lång
tid, försöket icke lyckats och näringen,
lika mycket då som vid experimentets
början, måste stödja sig på andras up-
offringar; så synes det, som man en gång
borde ledsna at försöka.

Man har talt om beroende af ut-
ländingen och om den national-fattig-
dom, som deraf upstått; man har sagt, at
då man sjelf ej tilverkar eller hämtar alla
sina behof, kan den, som tilverkar eller
hemtar, sätta på dem hvad pris han be-
hagar. Men så vida icke blott en köp-
man eller en fabrikant finnes, och desse
äro lika angelägne at sälja, som den icke
handlande eller icke fabricerande är at
köpa; så tillåter täflan ingalunda någon
omåttlig stegring af priser. Och om en
dylik skulle upkomma, så upkomma äf-
ven derigenom inhemska fabriker och

handel. Endast den handel och de fabriker, som kunna lemna varor til nedsatt pris och således icke frukta för någon tåflan, endast de documentera sig såsom verkligen fördelaktiga och på naturlig väg upkomna.

Et exempel har blifvit taget af Lübeckarnes handel i Sverige under Gustaf Ericsson. Förståndige män hafva emedertid redan besvarat detta inkast och sagt, at det icke var Lübeckarnes *fria* handel, utan just deras *ofria* handel, deras monopolium, som skadade Riket. Man bör dessutom skilja varor, som äro absolut nödvändiga och kunna frambringas med någon omtänka, från dem, som endast et i stort beräknadt system kan förskaffa. Det var en förlust och en vanära, at utländingen skulle tilföra oss kål och morötter, som så lätt kunnat åstadkommas; men vägen at få dem odlade här var visserligen icke at förbjuda deras införsel. Och nu skulle et sådant förbud hvarken göra ondt eller godt, emedan ingen utländing i alla fall förmår täfla med den inhemska productionen. Men äfven på den tiden, då dessa varor behöfde införas, är svårt at inse, huru deras införsel blifvit oskadligare, derigenom at den skett med inhemska skepp. Fraktförtjensten, säger man, hade då stadnat inom landet; det vill säga, at inländskt sjöfolk förtjent de dagspenningar, som betaltes för transporten. För at riktigt förstå detta, måste man antaga, at den, som nyttjades til fraktarbetet, skolat sofva, om han varit hemma. Se der också hvad som inträffar med öfverbefolkade stater.

Detta förer til betraktelse öfver den så kallade frakthandeln. Hvarföre denna näring kallas handel, kan jag icke förstå. Lika gerna borde man då ge detta namn åt Dalkarlarnas vandringar til Stockholm eller Gallicianernes til Lissabon. Vinsten består deruti, at främlingen får arbete

gjordt af våra matrosar, och at desse hemföra sina arbetslöner — ty at redaren först leger dem och sedan ockrar med deras arbete, förändrar ingenting i saken. Då detta anses för nationalvinst, så är det svårt at inse, hvarföre man icke lika gärna upmuntrar arbetsfolk at utvandra til främmande länder, der arbete betalas högt, och sedan återkomma med hvad de förtjent. Den enda skillnaden vore, at vinsten då tilföle *folket*.

Dessa korta reflexioner äro gjorda under et icke vetenskapligt forskande, och hemtade ur det vanliga förståndets område. De framläggas också omogna, åtminstone utan anspråk på ofelbarhet. Tidehvarvet är liberalitetens, och tvång eller bemödande at befrämja hvad som strider mot sakernas natur måste vika för den fördomsfria forskningen. I statsläran, såsom i vetenskaper och allt, (Theologien kanske undantagen) finnes ej mer några trosartiklar, några symboliska böcker, hvilka kräfva blind undergifvenhet.

INRIKES UNDERRÄTTELSE

I anledning af tillkännagifvandet i N:o 6, får man nu underrätta, at den i N:o 5 nämnde Kgl. Författning, angående Infanteri-Regementernas beklädnad, numera är definitivt afgjord i fullkomlig likhet med hvad då upgafs, undantagande datum, som blifvit ändradt.

Under den 8 Jan. har Kongl. Maj:t beslutit, at Jemtlands Infanteri-Regemente förvandlas til Fältjägare.

General-Lieutenanten, Ordföranden i Kongl. Krigs-Hof Rätten m. m. Frih. Georg C. von Döbeln afled i Stockholm den 16 dennes. Den 17 behagade Kongl. Maj:t til Ordförande i Kongl. Krigs-Hof Rätten i nåder utnämna Herr General-Majören Gust W af Tibell.

Kongl. Förordningen mot Lurendrageri och Tullförspjällning af den 3 Febr sistl är blif genast inhiberad och har aldrig blifvit satt i verket. K. M.

har nu under den 12 dennes uphäfvit densamma och utfärdat en ny förordning i samma ämne, hvilken, tillika med en derefter i vissa delar lämpad, sistnämnde dag äfven utfärdad Seglations-Ordning, kommer at tjena til underdånig efterrättelse från och med d. 14 nästkommande April. Dessa båda Kgl. Förordningar äro under trycket.

I Hufvudstadens Kyrkor är redan upläst en Kongl. Kungörelse af den 20 sistl. Jan., rörande betalningsättet af Sjötullsafigter. Dessa, som hittills blifvit erlagde i vaxlar eller Bancosedlar efter Curs, skola, för varor som med utländska fartyg införas, tills vidare betalas antingen med Svenska Specie Riksdaler, efter Pari Curs med Hamburger Banco, eller i främmande silfvermynt, eller ock uti omyntadt silfver, i värde fullt svarande mot Hamburger Banco. Skeppsumgälderna för utländska fartyg skola äfven beräknas och erläggas i Silfver.

UTLÄNDSKA NYHETER.

Spanien. Allt sedan Insurrectionens början hafva underrättelserna aldrig varit så stridiga. Tidningar öfver England från Cadiz af den 18 Jan. berätta, at en slagning mellan Insurgenterna och Odonnell förefallit, deri han blifvit slagen och alla af hans trupper, som ej stupat, öfvergått til Insurgenterna; at Konungens broder, D. Francisco de Paula stod i spetsen för dessa; at de sändt til Cadiz en upmaning at gifva sig, med hotelse at, i annat fall, låta alla invånarne springa öfver klingan; at stadens öfvergång snart borde väntas; at flottans befälhafvare förklarar sitt beslut at, för flottans försvar, draga alla matrosar och sjösoldater från Cortadura och öfverlemna Stadens försvarande åt invånarne och de få öfriga trupperna. Från samma källa hämtas äfven den nyheten, at Constitutionen blifvit proclamerad och besvuren i Puerto S:ta Maria. Flera handelshus i Paris skulle hafva fått bref från Cadiz af den 21, enligt hvilka staden redan var i Insurgenternas händer. Detta uprepas i *le Constitutionnel*, (återtages dock sedermera) med tillägg, at en af de Franska Ministrarne yttrat, det underrättelserna från Spanien låta föga tillfredsställande. Samma tidning berättar, at Insurgenterna utsändt Officerare öfver hela landet, för at utsprida deras tänkesätt. Berättelser, som uppgifva Insurgenternas antal til 25,000, och Frey-

res's förtrupps öfvergång til dem m. m. anses allmänt falska.

En helt annan ton föra Moniteuren och directa til Hamburg ankomna bref från Cadiz och Irun. Et i Moniteuren infördt bref från Madrid af den 29 säger: Det är numera säkert, at Cadiz ej faller i Insurgenternas händer, de äro oeniga sinsemellan; två af deras Chefer duellera; solden är redan förminskad; detta föranleder missnöje och desertion; den 22 Jan. ropade en Officer i spektakelhuset i Cadiz: Iefve Cortes's Constitution, och blef söndersliten af folket. Gazette de France berättar, at et lika öde träffat en viss Santiago, som natten mellan den 24 och 25, med et band af flera personer, löpp genom Cadiz's gator och upmanade til resning. Från sistnämnde ort skrives af den 22, at besättningen der erhållit betydlig förstärkning; at Biskopens Apostoliska ifver är öfver allt läford; at folket omkring staden, under utrop af *Viva el Rey*, nedrifvit Insurgenternas utslagna proclamationer; at befästningsarbetet fortsättes, med exemplarisk ifver af trupper och invånare; at många misstänkte blifvit arresterade; och at emedertid Insurgenterna äro minst 7000 man starke. Från Irun skrives d. 27 Jan: at flere medlemmar af de fordna Cortes befinna sig på Isla de Leon; at de der utfärdat et Manifest, innehållande en utveckling af deras afsigter; at en del af Madrids besättning vore, bland andra trupper, på vägen til Andalusien, hvilket bevisade, huru litet man fruktade för oroligheter i hufvudstaden; at återstoden af expeditionens armén förlades i garnisoner och cantonering i Castilien; at i norra Spanien herrskade det fullkomligaste lugn.

Tyskland. Österrikiska Hofvet ämnar göra betydliga förändringar i sina utrikes beskickningar. Bland andra är äfven den, at General-Majoren Grefve Fiquelmont lemnar Stockholm och efterträder Frih. Binder i Haag, men sjelf vid Kgl. Svenska Hofvet efterträdes af Grefve Thurin.

England. Den 8 dennes befann sig Konungen alltjemnt på bättringsvägen, och man förmodade, at bulletinerna snart komme at uphöra. — Genom en proclamation hafva alla Embets- och Tjenstemän blifvit bekräftade i deras Embeten. — Oroligheterna i Irland fortfara, i synnerhet i Grefskaperna Galway och Mayo.

STOCKHOLMS COURIER.

Måndagen den 28 Februari.

Sine ira, studio et metu.

KYRKOLAGFARENHET.

Af trycket har utkommit: *Likheten och skillnaden mellan Apostelen Pauli lära och Doctor Luthers system om Gerningar, Tro och Rättfärdighet, eller Rättegångshandlingar i Tryckfrihetsmålet: Christelig undersökning öfver Apostelen Pauli lära om lagens gerningar, om Tro och Rättfärdighet, jemte vänlig adress til det aktningvärda Evangeliska Sällskapet och dess vänner, af Joh. Tybeck. Stockholm Hæggström 1820.*

Tryckfrihetsmålet, hvarom fråga är, heter naturligtvis icke sjelft *Christelig undersökning* etc., utan det handlar om en skrift af Hr T. kallad *Christelig undersökning* etc. Detta tryckfrihetsmål är det sista, som hittills förevarit angående Hr Tybecks religions-skrifter. Det anställdes i slutet af sistl. Mars månad vid Stockholms Norra Förstads Östra Kämnars-Rätt, och slöts, enligt Kongl. Svea Hof-Rätts utslag den 20 Dec, sålunda, at sedan den af parterne, jemlikt Tryckfrihets-förordningens a) föreskrift, utsedde Jury eller Nämnd med *Nej* besvarat frågan, huruvida skriften vore brottslig efter

a) Kongl. Hof-Rätten kallar denna Grundlag Kongl. Tryckfrihets-förordningen. Orsaken, hvarföre den ej bör så kallas, är dess egenkap af Grundlag.

det af åklagaren åberopade lagrum, förklarades skriftens författare icke kunna fällas til det yrkade ansvaret, qvarstaden å skriften uphäfdes, och ersättning til den anklagade för rättegångskostnaden afslogs.

En granskning af anfalls- och försvarsskäl i denna rättegång kan icke vara vår afsigt; och den kan ej heller anställas på någon fullständig grund, då icke alla åklagarens anföranden äro meddelade. Blott det anmärka vi, at här är förnämligast tvistadt öfver sjelfva trosläror, och föga öfver den egentliga frågan, om författarens mening, sanna eller falska, vore straffbara. At dessa meningar strida emot vedertagna dogmer, det har förf. aldrig sökt förneka. Han har tvertom ställt i fråga sjelfva dogmerna, erbudit sig at bevisa sina meningar, och utmanat, hvem som helst, til vederläggning och til bevisning, at han framställt någon sats, som stridde emot den heliga Skrift.

Här är således icke fråga om gudlöshet eller förnekelse af all uppenbarad religion. Frågan är, både här och i de flesta af Hr T:s religionsskrifter, förnämligast om två hufvudläror: Treenigheten i Gudomen och den rättfärdiggörande tron. Hr T. nekar tre personer af evighet och trons kraft at ensam rättfärdiggöra. Han gör ej heller någon hemlighet af sina mystiska begrepp om Frälsarens

mandomsanammelse och Hans mensklighets förherrligande eller öfvergång til Gudom, om andeverldens inflytelse på den kroppsliga världen o. s. v.

Ager nu Herr T. rätt at i dessa, liksom i alla andra ämnen, bevisa hvad han kan, vederläggas endast med skäl, och äfven ostraffadt irra sig, så länge han icke hädar eller upmanar til förakt för någon religion eller någon lag? — Se der den fråga, hvaröfver de edsvurne i hans rättegång dömt. Endast ur denna synpunkt skola vi betrakta saken, då vi utbedja oss at från den förnyade påminnelse, som den anmälda skriften gifvit om en ryktbar man, få hämta anledning til några betraktelser öfver de följder, som denna mannens nit om sin religion haft för honom sjelf, jemte det vi förärlåtas at yttra några tankar om den undersökningsfrihet i religionsmål, som våra lagar medgifva.

I den mån en sann religionslära är vigtig för människorna, måste det också vara viktigt, at undersökningarne öfver religionen äro fria. Befalla oss at stanna vid de begrepp, som af ålder varit antagna, är at förbjuda oss tänka, d. v. s. förbjuda oss at veta, hvad vi tro. Ingen annan kunskapsgren är på detta sätt tillständig för oss. Skola då alla andra kunskaper utbildas och vexa förbi religionsuplysningen, på det denna ensam må blifva föraktad, såsom rå, vanvårdad, otillgänglig för ljuset? Det vore en svår beskylldning mot vår uplysning.

Huru litet man må vara tilgifven någon viss trosbekännelse; måste dock tvifvelsutän hvar och en, som ömmar för frihet och tankefrihet, vara öm äfven om religionstänkarens frihet, och om yttranderätten, när den rör det heligaste bland alla menskliga föremål, det eviga, så väl som när den angår jordiska rättigheter och fördelar. Allt hvad religionen

kan få af filosofien, och allt hvad denna kan lå tillbaka af religionen, måste ofelbart vara en vinst för dem begge. För detta ändamål borde de begge odlas med lika nit; och om den skarpsinnige arbetaren i Herrans vingård är mera sällsynt; så borde frukten af hans mödor icke vara desto mindre välkommen.

Framför allt är det angeläget, at hvad lagarne lofva oss, får, i detta så väl som i andra fall, komma oss til godo. Allt bekymmer om renlärighet måste förvisas til samma stridsfält, der renlärigheten angripes, i fall lagarne lemnat full frihet at undersöka all läras grunder. Detta är nödigt för lagens helgd, hvilken är större än alla lärosatsers. Och det kan ej vara mindre fördelaktigt för det verkliga stora ändamålet, religionens lyckliga inflytelse på människornas lefnad.

Et kulvadt förnuft är icke det, som förbättrar viljan; och hvarje förvänd fattning af en troslära har alltid någon oundviklig verkan på den vilja, som bor i den troendes bröst. Ljusets förening med värma är naturens eviga lag; och hvad som renar förståndet, måste väl i allmänhet äfven rena hjertat — de enskilda undantagen må vara huru många som helst. Jemförelsevis torde man lå antaga, at de äro hvarken flera eller viktigare, än de värmelösa skenen i naturen äro emot de stora allmänna källorna til ljuset, hvilka äfven äro värmans ursprung i solen och elden.

Och hvad frihet lemnar oss då lagen at öfva våra förståndsgåfvor i dessa högsta af alla tankeämnen och söka allt det ljus, som deri kan blifva de dödligas lott? Tryckfrihets-förordningen är det, som måste rådföras. Den förbjuder i 3 §. 1:o hädelse mot Gud, 2:o förnekelse af en Gud och et lit efter detta, eller af den rena evangeliska läran, 3:o gäckeri af den allmänna gudatjensten, Guds Ord

och sacramenten. Dessa äro alla de stadganden, den innehåller i afseende på religionen. Första och tredje punkterna äro klara och torde väl sällan komma at tillämpas, äfvensom hvad i andra punkten angår förnekelsen af en Gud och et lif efter detta. Förnekelse af den rena evangeliska läran kan deremot svårligen undgå at olika förstås, allt efter olika begrepp om hvad en ren evangelisk lära vill säga, och hvad som menas med dess förnekande.

Då Hr T., såsom längre fram skall omtalas, blef lagförd och dömd i en annan egenskap, än såsom blott författare, yttrade han sig uti en underd. besvärsskrift sålunda:

»Strengnäs Högvördiga Consistorium »har vid denna religions-sak i sitt utslag, »enligt sin embetspligt b) stricte hållit »sig efter verldsliga lagens uttryck, och »derföre icke afsett eller uptagit det o- »mätliga afstånd eller skiljefång, som »sjelfve symboliske böckerna, såsom en »orubbelig grundlag för alla tider, fast- »ställt emellan Guds heliga Ord i gamla »och nya Testamentet, samt emellan alla »människa skrifter och lärosatser. Denna »Grundlag hafva de i följande klara ut- »tryck författat och på flera ställen up- »repat: *at den Heliga Skrift eller Guds »Ord skall erkännas och antagas för »den endaste norm, domare och rättes- »snöre, efter hvilket allena, såsom en »probersten, alla läror och lärare böra »granskas, värderas och dömmas, samt »alla lärosatser undersökas, om de äro »gode eller ogudaktige, sanne eller »falske. Men alla andra symboler och »skrifter, vare sig Kyrkofädernas eller »nyare lärarés, under hvad namn de »än må komma, skola för ingen del*

»hållas jemnlige med den Hel. Skrift, »utan alla vara henne undergifne, e- »medan de blott äro at anse såsom »bevis och vittnen, huru man på sär- »skilda tider förstätt och förklarar »Guds Ord, samt innehålla grunder »och skäl, hvarföre man söndrat sig »ifrån Påfvestolens villfarelser och kan »i sådana mål med Påfven ej öfver- »enskomma eller förlikas. Alla dessa »symboler och skrifter hafva derföre »ingen makt eller myndighet at dömma; ty denna värdighet tilkommer »den Heliga Skrift allaea. Symbol. »Böck. sid. 570, 572, 632, 635, 880, »881.c

»Genom detta tydeliga stadgande »hafva således besagde symboliske bö- »cker afhändt och frändömt sig sjelfve all »domaremak, all pröfningsrätt öfver an- »delige lärosaker, samt underkastat sig »det allmänna enda obediägliga rättes- »snöret, Guds Heliga Ord allena, för at »sjelfve, äfven til sina egna dogmer, der- »efter prövas och dömmas« &c.

Om Hr T. häri har rätt, hvilket synes oemotsägligt; så är genom antagandet af våra symboliska böcker ingen annan lära hos oss införd, än *Guds Heliga Ord*; och så vida den hos oss införda läran är den rena evangeliska; kan följaktligen med denna lära ingenting annat förstås, än samma Guds Heliga Ord. Tryckfrihets-förordningen förbjuder oss derföre icke, at vederlägga så mycket vi förmå af de symboliska böckernas lärosatser, endast våra vederläggningar ej komma i strid med de läror, som Guds Ord innehåller. Utan at förneka detta, kan man ej förneka den rena evangeliska läran.

At missförstå Guds Ord, strida om rätta meningen deraf, är helt annat, än at förneka det. Likasom man kan erkänna och tro allt, hvad det innehåller,

b) Denna embetspligt är likväl just, hvad författaren icke erkänner, utan söker vederlägga.

och likväl neka, at det är Guds Ord; så kan man äfven erkänna och tro, at det är en verklig gudomlig uppenbarelse, utan at medgifva, det dess läror rätt förstådda, äro sådana, som andra dess bekännare fatta och försvara dem. När nu, enligt symboliska böckernas uttryckliga innehåll, frågan icke är at erkänna någon viss mening, såsom enligt med Guds Ord, utan blott at erkänna sjelfva Ordets högsta autoritet, såsom källan til meningarna (*endaste normen, domaren och rättensnöret*); så är det äfven klart, at man afviker ifrån dessa böcker lika mycket, som ifrån erkännandet af Ordets högsta domsrätt, den stund man förbjuder någon at ur Ordet upsöka och bevisa äfven det, som ingen förut deri funnit, eller gör någon människomyndighet, något lärobegrepp emot honom härutinnan gällande.

Denna trosbekännelse, at Guds Ord är den rena evangeliska läran och innehåller alla dess trosartiklar, är den äkta protestantiska samvetsfriheten — en sådan lära är det, som vår Tryckfrihetslag förbjuder oss at förneka. Den christnes forskning i de Heliga urkunderna för dess troslära får lika litet fjettras af andra christnas meningar, som förnuftet i rättsläran och hvad kunskapsgren som helst får kufvas under någon mästares auctoritet. Om det icke står förgäfvets, at *alla symboler och skrifter för ingen del skola hållas jemnlige med den Heliga Skrift, utan alla vara henne undergifne*; så måste hvarje bibeltolkare i denna stund äga lika rätt med alla forntida bibeltolkare, at efter sina forskningar bestämma sin tro och bekänna den. Om han misstager sig och man vill straffa honom derföre; så måste han äga lika rätt at bevisa, det hans motståndare misstaga sig, och at få dem straffade, om han kan bevisa det; och sådant utan hin-

der deraf, at motståndarne tiläfventyrs hafva för sig dessa symboliska böcker, hvilka, enligt deras egna omdöme, *blott äro at anse såsom bevis och vittnen, huru man på särskilda tider förstått och förklarat Guds Ord*. I stället för straff mot straff, förbud mot förbud, är det då endast skäl mot skäl, som våra lagar tillåta at nyttja i religionsfrågor liksom i alla andra undersökningar, så länge vi ej revoltera mot sjelfva villkoren för religion och samhälle, mot Guds röst til verlden i Hans uppenbarelse, eller mot statsmakten och lagarnes handhavande.

Under sådana lagar har Hr T. framträdtt såsom författare. Han har blifvit anklagad; och hans Domare hafva funnit honom ostrafflig. De hafva haft rätt; ty han har i de åtalade skrifterna icke förnekat den rena evangeliska läran, d. v. s. Guds Ord, utan endast tystat med theologerna om rätta förståndet deraf. Desse Domare ägde ej större fog at förklara honom brottslig, än de skulle ägt at dömma den författare til straff, som företagit sig at undersöka grunderna til vårt regeringssätt och stannat vid det resultatet, at valriken eller republiker kunde vara lyckligare, än ärftliga monarkier.

Hof-Cancellers-Embetet, som låtit anställa åtalet, har naturligtvis tänkt annorlunda. I nämnde Embetes Memorial härom til Justitiæ-Cancelleren heter det, at Hr Hof-Cancelleren »åtgärder, endast »bundne vid den *praktiska verkställigheten* af lagens bud, efter Hr Hof-Cancelleren omdöme upfattade, icke in»rymde några på högre theoretiska åsigt»ter grundade *afvikelser*.« Med detta namn af afvikelser utmärkes den »öf»vertygelse, hvars motif» Hr Hof-Cancelleren säger sig »värda, men hvars til»lämpning, han åtminstone icke kan gilla, »och hvarigenom, enligt hvad erfaren-

»heten visat, dylika skrifter slutligen »blifva obrottslige förklarade.« At etdera var afvikelse, antingen åtalet eller dess förkastande, det tål ej något tvifvelsmål.

Hittills hafva vi betraktat Hr T. endast såsom Författare. Men han var äfven Prest. Om han enligt Tryckfrihetslagen var ostrafflig; följer väl deraf, at han också var ostrafflig religionslärare, i fall han såsom sådan hyste och bekände samma läror, hvilka han ägde rättighet at i tryck för allmänheten kungöra? Vi tala icke om deras yttrande i tjenstutöfning; ty för sådant var han ej anklagad. Eller om han varit orätt dömd af Tryckfrihetsdomstolen, då han frikändes, borde väl detta äfven lända honom til befrielse inför den Domstol, hvarunder hans tjenstebefattning hörde? Och ägde ej denna Domstol at just för de frikända skrifterna ställa honom å nyo til ansvar och straffa honom såsom Prest?

Man åberopar presteden. Det förefaller genast besynnerligt, om denna ed skulle kunna vara affattad i någon annan mening, än som instämmer med den af sjelfva symboliska böckerna beviljade religionsfrihet. Också finner man ej något sådant deri. Orden i edsformuläret äro: »at jag vill hvarken hemligen hos »mig sjelf hafva, eller uppenbarligen för »mine åhörare predika och utsprida någon annan lära, än den, som är grundad uti Guds rena och klara ord, det »gamla och nya Testamentets Profetiska »och Apostoliska skrifter och författad »uti de tre hufvud-symbolis, Apostolico, »Nicæno och Athanasiano, jemväl uti »den oförändrade Augsburgiska bekännelsen af år 1550, vedertagen uti Upsala Conciliis åren 1593 och 1693, samt »uti den hela så kallade Libro Concor- »diæ förklarad — — samt undfly alla kätterska lärdomar, såsom själens förgift.« Den heliga Bibeln och dessa samma sym-

boliska böcker, hvilka förklara Bibeln vara den *endaste norm, domare och rättesnöre* för läror och lärare, äro således den religion, som en prest genom sin ed förbinder sig at följa. Mot denna ed bryter han då icke, så länge han ej uphörer at tro och bekänna Guds Ord och dess högsta auctoritet. Han kan lika litet, som någon annan, straffas derföre, at han förstår Guds Ord annorlunda, än dess mening framställes i dessa *symboler och skrifter, hvilka för ingen del skola hållas jemnliska med den heliga Skrift, utan alla vara henne undergifne*, emedan *de blott äro at anse såsom bevis och vittnen, huru man på särskilda tider förstätt och förklarad Guds Ord.*

Så vida nu Hr T., enligt hvad här visat sig, blifvit rättvisligen frikänd från ansvar för den åtalade skriftens utgifvande i tryck, det vill säga, så vida han i denna skrift icke förnekat den rena evangeliska läran; kunde han följaktligen ej heller för samma skrift, såsom brottslig mot sin ed, straffas i egenskap af prest. Huruvida hans deri yttrade meningars skiljaktighet från de i symboliska böckerna, utan allt anspråk på ofelbarhet, upställda lärosatser skulle kunnat ådraga honom ansvar, i fall han såsom prest yttrat dessa meningar från predikstolen eller vid sjuksängen, behöfver icke här undersökas, då, såsom nämnt är, ingenting dylikt blifvit honom tilvitadt i den anklagelse, hvilken medförde förlusten af hans tjenst, på sätt som nu skall beskrivas, sedan vi först sökt utreda den frågan, vi redan upkastat: borde väl, i fall Hr T. varit orättvist befriad af Tryckfrihetsdomstolen, rättegång emot honom kunna anställas vid annan domstol, för utgifvandet af samma skrift, hvilken en gång var obrottslig förklarad?

(Forts. e. a. g.)

Hvad är liberalitet?

Vissa ord finnas, dem man jemnt upprepar, och på hvilka man tror, som på symboliska böckerna, utan at känna, hvad de innebära. Så är det med liberaliteten, som nu höres öfver allt; tidehvarfvet kallas liberalitetens; och mängden vet ändock kanske icke, hvad ordet betyder. Detta är så mycket mindre underligt, som sjelfve de, hvilka mest påstå sig vara liberala, ej äro ense om bemärkelsen.

Är jag klok nog at tillåta andras meningar fritt yttras, så är jag tolerant. Men tolerancen härleder sig, såsom mycket annat, ofta ur en oren källa, från t. ex. förakt för motståndare, liknöjdhet för sanningen o. m. s. De lågaste människor äro således ofta toleranta. Men om tolerancen flyter ur en ren källa, ur oegennyttigt nit för sanningen och för dess upptäckande, ur et mod at försaka ej blott egna fördelar, utan ock egna satser, då är den af ägtaste slaget och kallas *liberalitet*. Detta ord innefattar tillika aktning för andras rättigheter, och ej blott aktning för sådana, som äro i lag stadgade — ty då vore liberaliteten endast en negativ dygd — utan äfven för sådana, hvilka naturen tilsagt hvarje förnuftigt väsende. Man är icke liberal, derföre at man tål hvad man ej kan hindra, utan derföre at man tål, hvad man med et penndrag kan förstöra. Derföre kan liberalitet finnas endast hos den mäktige, vare sig i fysiskt eller intellectuelt afseende. Har jag snille nog at krossa hvar och en, som försöker tänka; har jag magt at stoppa munnen på alla dem, som försöka höja sin röst mot mig — och jag, det oakadt, icke gör någotdera; och derföre icke gör det, at jag vill höra sanningen, vill hellre öfvertyga än krossa, vill hellre vara den för-

ste bland fria än en fasa för slafvar; då är jag liberal.

Det är smickrande at bära et namn, som innesluter så mycket godt; och derföre eftersträfva så många at anses för liberala. Men just derföre misslyckas så många i detta sträfvande, och den nakna, egennyttiga och egenkära, passionerade hvardagsmänniskan står kvar. Olyckan är den, at man icke gern länge kan spela rollen; ty det behöfves blott at en enda gång glömma sig, en enda gång träda ur det tilgjorda, för at väcka den ömtåliga hopen och med ens stå der afklädd.

Det vanliga sättet at spela denna roll är at tillåta allt i frågan om andra människor och om allmänna satser. Men stenen, hvarpå hycklaren strandar, är egoismen och det helst i något visst ämne. Stöt på hans egna mest älskade systemer och satset — och ni skall se den liberala mannen. Den, hvars välde skulle grunda sig endast på öfvertygelsen och det öfverlägsna snillet, råkar i vansinnighet; och det finnes intet medel, lagligt eller olagligt, ädelt eller lågt, som icke användes, för at krossa den djerfve, som vågat raisonnera.

Mängden brukar liberalitet såsom en decoration, som påhänges vid vissa stora högtidsdagar, men för hvilken man nästan blyges i hvardagslag. En dunkel känsla af egen ovärdighet gör, at man med ingenting kan värre förarga dessa människor, än om man säger dem, at man är öfvertygad om deras liberalitet. De lukta straxt til satir.

Utdrag ur et bref från Landsorten.

— — — A propos af realisation, om jag icke mins orätt, så beslöt Rikens Ständer sist, at en viss summa (jag

tror en million) skulle årligen användas til upköp af silfver, för at öka bankens fond, om silfverpriset blefve så lågt, at upköp med fördel kunde göras. Jag kan berättas, at här i orten, och som jag hört, äfven på andra orter, silfver på aucti-
oner blifvit såldt, i ansefliga partier, til 1 R:dr 16 sk. R:glids eller 42 sk. 8 r:st B:co lodet. Då nu et Riksdalersstycke väger något öfver 2 lod, då vidare en sådan piece är 1 sk. bättre än Hamburgska Riksdalern och denna i vinter gällt öfver 140 sk. i svenska bankosedlar; så tyckes mig, som en fördelaktigare conjunctur til silfverköp för Bankens räkning svårligen kan väntas. Af det låga silfverpriset kommer väl också, hvad som allmänt berättas, at silfverlånen i Banken ökats til et ofantligt antal. Är det verkligen sant, at de gå nära 5000? Jag skulle icke undra derpå, då 40 sk. utlånas på lodet och verkliga priset är 42 sk. 8 r:st.

Du skall hafva tack för din möda med inlemningen af min fattiga Socken-Skomakares besvär öfver Pröfnings-Comitén. Med sista post kom Kammar-Collegii Utslag, som befriar honom från de orättvist påförda 2 R:dr B:ko; men den arma människan blef förskräckt, då jag visade honom, at Utslaget kostade 2 R:dr. Dessa hade han således lika gerna kunnat betala til Staten, som til Collegii sportelkassa, och i sådant fall vunnit hvad han nu betalt för postporto och til den, som skref besvären. Det lönar sig således aldrig at söka ändring i beskattningsfrågor, om icke summan är betydlig; och lagen synes häruti, såsom i mycket annat, gjord til skydd för de rika, men icke för de fattiga.

INRIKES UNDERRÄTTELSE.

Den 23 i denna månad tildrog sig vid Strjerna arp i Stergöthland en ganska ohygglig händelse. En Lieutenant G. Göhle hade varit på en resa til Nerike och var på återvägen, då han omkring kl: ro om aftonen nämnde dag fans på landsvägen mördad, med et skott, som gått in vid tinningen och således troligen medfört en ögonblicklig död. Hans bössa fans afskjuten liggande nära bredvid; hans penningsskrin et stycke derifrån, upbrutet och tomt. Rövarena hade fått en rik skörd, ty han skall, utom reverser och andra papper, hafva medfört omkring 8,000 R:dr Banco i penningar. Håsten hade lös sprungit til den mördades hem, som var beläget omkring en half mil från stället. Man har ännu icke kunnat ertappa banemännen; men har dock anledning at misstänka några förrymda missdådare, som visat sig i orten.

UTLÄNDSKA NYHETER.

Spanien. Den 10 dennes hade åter det rykte gått i Paris, at Cadiz var intaget. Detta bekräftas dock ännu icke af några underrättelser från Spanien och sjelfva Constitutionnel berättar, at Staden ännu den 26 Jan. icke var i Insurgenternas händer. En tidning från Cadiz af den 25 Jan. innehåller Proclamationer af Freyre til dess armé, och berättar den i föregående Nummer omtalade händelsen med Santiago på följande sätt: den 24 om aftonen vid tapto, samlade sig en hop beväpnade invånare, jemte några Soldater af Regimentet Soria på St. Antonio torget och ropade: *viva la Constitucion*. Desse drogo två små demonterade lälstycken, och tåget gick til St. Elena Casernen, hvarest soldaterna dock redan vore under vapen och emottogo de uproriske med en liflig eld, som de et ögonblick besvarade, men snart skingrades, med förlust af 14 döda och en mängd sårade. Öfverste Santiago och en Köpman R. taldo voro anförare. Santiago undkom på et fartyg, och ryktet om hans död var ogrundadt. Ehuru detta försök misslyckades, bevisade det dock så mycket, at allt hvad man säger om folkets fullkomliga neutralitet icke är så fullkomligt grundadt. Regeringen har ändtligen brutit sin envisa tynnad och den 31 Jan utgilvit en berättelse om händelserna til den 20. Denna berättelse innehåller ingenting annat, än hvad man redan sett i directa underrättelser från Madrid, nemligen at Insurgenterna, 2000 man starka, efter et misslyc-

kadt försök mot Cadiz, befästat sig på Leon och försvara sig i Caracca etc. — National Arméens (som den kallar sig) Anförare, Quiroga, har utgifvit två proclamationer, til armén och flottan. I den förra heter det, at han, genom härens val ställd i spetsen för den samma, ville tala med den upriktighet, som höfves mellan vapenbröder; at Spaniens undergång vore nära och skulle medfört arméens, då den varit bestämd til det omöjliga företaget at eröfra America. Han utöser sedermera smädelser mot Regeringen, påminner om Spaniens räddning från Bonapartes ok genom arméen, framställer det närvarande företaget såsom lätt, lofvar stränghet mot pligt-förgätenhet, men belöning i händelse af en lycklig utgång.

Preussiska Statstidningen, som ej tyckas förråda partiskhet för de uproriske, omtalar väl, at desertionen från dessa fortfar, men at deremot detachementier af de Kongl. trupperna gå öfver til dem; at misstroendet til de öfriga, ännu ej revolverade, trupperna fördröjt General Freyre's anfall; at hela cavalleriet ännu (den 24 Jan.) varit troget, men at man icke kan gifva Artilleriet, Sapörerna, och ej en gång Marinen samma loford; at Chefen för Insurgenternas Generalstab, Arco Agüero, i en proclamation förklarar, det de ej ämna företaga någonting mot deras erkända legitima Konung, ingenting mot någons egendom och person eller emot lädernas lagar och religion.

Franska blad säga, at det icke är den af de fordna Cortes i Cadiz promulgerade constitutionen, som af Insurgenterna menas, utan fastmer et sammankallande af nya Cortes och en constitution som de kunde upgöra. Detta yrkas i kraft af Konungens löfte den 4 Maj 1814, men i öfrigt lofvas den största tilgifvenhet för det Kgl. huset, »som bör vara stolt at herrska öfver et så heroiskt folk.» Den Cadiz'ska Constitutionen beröfva de Konungen ej blott nästan all del i lagstiftningen, utan ock i Regeringen.

General Freyre tänkte den 28 Jan. sätta sig i marche, för at angripa Insurgenterna. 2000 man, dem Odonnell tänkte tilföra honom, skola hafva öfvergått til Insurgenterna. — Konungen skall, såsom en Engelsk ministeriel tidning säger, hafva tillåtit alla trupper, som varit bestämde til America, at kvarblifva i Spanien, under föregifvande af dålig helsa. I detta fall erhålla de dock ingen sold och måste hålla sig färdiga til annan tjenstgöring. — De mest undergifna berättelser från Irun, som tala om »prästerskapets herrliga patriotiska dygder,» etc. dölja dock icke, at Insurgen-

terne, enligt alla berättelsers öfverensstämmelse, äro talrike och träffa alla anstalter at försvara sig til det yttersta, hvarvid synnerligen kommer dem til pass, at de hafva Calderon, Cisneros m. fl. såsom gisslan i sina händer. Desse långar behandlas med största aktning, och bevakas på det stängaste.

Nederland. I Arnheim hade Rhenströmmen til den 9 fallit 8 fot och 7 tum. Äfven på de öfversvämmade holmarne syntes vattnet sänka sig; men ju mera vattnet faller, komma ock de obeskripliga olyckor, dess stigande förorsakat, allt mer och mer i dagen. — Från Franska gränsen förljudes, at Generaler, Öfverstar och Öfverste-Lieutenanter från Regeringen erhållit förnyad befallning at, vid ansvar, på allt sätt söka förekomma politiska stridskrifters krigspridande bland soldaterna. — Några Schweiziska och til och med Franska Regimenter samt Legionen Hohenlohe berättas vara beordrade til Spanska gränsen; hvilket likväl synes osannolikt.

England. H. K. H. Hertigen af York skall hafva tilkännagifvit sitt beslut, at nedlägga sin värdighet, såsom Öfverbefälhafvare för de Kongl. trupperne, så snart Hertigen af Cambridge, hvilken man förmodar blifva hans efterträdare, ankommer. Hvem som i Hanover skall efterträda den sistnämnde, vet man ej ännu. — Från Jamaika skrives den 7 Dec., at Sir Home Popham meddelt dervarande handlande den uptäckten, at Kaparen Corsador vore utrustad af et handelshus i sjelfva Kingston. — Från Yorkshire heter det, at handeln i dervarande fabriks-städer väl återvunnit någon liflighet; men icke nog för at sysselsätta de tusendetals arbetare, som gå sysslolöse. — Om Konungens helsa löpa oroande rykten, til hvilka man dock icke kan sätta någon synnerlig tro.

America. Joseph Buonapartes sängkammare i Point Breeze var under hans frånvaro så tilbommad, at vid den upkomna vådelden ingenting kunde derutur räddas. Utom flera dyrbara målningar och böcker, gick hans Spanska Krona jemte många ädelstenar och smycken förlorad.

Tyskland. De förhärjningar Donau-strömmens öfversvämmande förorsakat äro rysliga. Floden hade i sin häftiga fart för de hopade ismassorna brutit en egen väg öfver byar och hus. Många byar och deribland Aspern och Esslingen stå ännu under vatten. Menniskor och kreatur kämpa med det yttersta elände. Hus instörta, och mången har förlorat hela sin egendom.

STOCKHOLMS COURJER.

Thorsdagen den 2 Mars.

Sine ira, studio et metu.

KYRKOLAGFARENHET.

(Forts. från föregående N:r).

Denna fråga låter med andra ord sålunda: hvar finnes det undantag i lagen, som stadgar, at en prest, hvilken inför vederbörlig Domstol stått til rätta för et angifvet brott och genom laga kraftvunnet beslut blifvit derifrån frikänd, kan dragas inför annan domstol i samma sak och å nyo dömmas, då lagen, i allmänna ord och för hvar och en, vid straff förbjuder at å nyo draga den sak för rätta, hvori dom eller utslag förr är, som vunnit laga kraft? Och hvar finnes, för prest eller någon annan, undantag från Tryckfrihets-förordningens stadganden, at *lagligheten af åtalade tryckta skrifter innehåll skall hädaneftir alltid pröfvas af en Jury eller Nämnd, bestående af Nio personer, hvilka sammanträda vid den domstol, der brott emot denna lag åtalas, och at förbrytelser emot denna lag uptagas i Stockholm vid Kämnerrätterne, men i alla andra städer vid Rådstugurätten i den stad, Boktryckeriet, ifrån hvilket den åtalade skriften utkommit, anlagdt är, eller vid anläggandet anmäldt blifvit?*

På den tid, då ingenting kunde i tryck utgifvas, utan censur, fans naturligtvis ej heller något författare-ansvar för tryckta skrifter. Denna tid tog slut

hos oss vid 1809 års revolution. Under de mellantider, då et slags tryckfrihet existerat, har likväl aldrig funnits befrielse från theologisk censur. Således har författare-ansvar för en religionsskrift i Sverige aldrig ägt rum förr än tryckfriheten år 1809 infördes och sträckte sig äfven til theologiska ämnen. Då upkommo följaktligen också de första Tryckfrihetsdomstolar öfver skrifter i dessa ämnen. Ingen äldre lag kan då tillåta, och ingen nyare har tillåtit någon annan domstol at befatta sig med anklagelser mot prester i theologiska tryckfrihetsmål, änden, som enligt Tryckfrihets-förordningen äger at dömma öfver alla andra anklagade personer för tryckfrihetsbrott i theologiska och alla andra ämnen.

Häraf är således tydligt, at Herr T. för sina tryckta skrifter icke efter någon gällande lag kunde ställas til rätta inför annan myndighet, än den tryckfrihetsdomstol, som verkligen dömt och befriat honom. Men om sådant kunde ske; vore det väl nyttigt? Och om det berodde af oss at stifta en lag, som tillåte det; borde vi väl finnas dertil benägne?

Kunde vi, genom en sådan lagstiftning, tillika inskränka tryckfriheten i religionsämnen och således underkasta sjelfva skrifterna samma domsrätt, som straffade författaren strängare, emedan han utgifvit dem såsom prest; då kunde åtminstone vår lagstiftning komma at sam-

manhänga med sig sjelf; och frågan blefve blott, om et sådant inskränkande af tryckfriheten vore önskligt. Likväl blefve verkan af inskränkningen ännu ofullständig, i fall lagförändringen endast skulle sträcka sig til prester; ty allt hvad dessa i religionsämnen kunde hafva at säga, skulle möjligtvis kunna sägas af andra och, mindre strängt bedömdt af andra domstolar, fritt utkomma och hafva samma påföljder för allmänna uplysningen — oberäknadt, at en prests arbete alltid kunde utgifvas under en annans namn, om denne, under en annan domsrätt, vore trygg mot ansvar för hvad som endast kunde komma presten inför hans domstol til last.

Kunde vi åter icke afskaffa Tryckfrihets-domstolarnes domsrätt öfver presternas, så väl som andra författares skrifter; då vore för allmänna uplysningen än mindre någon förändrad verkan af presternas förlattarestraff at påtänka. Vi ägde blott den besynnerliga tilfredsställelsen at, liksom nu med Hr T. inträffat, se presten straffad såsom sådan, under det hans skrift spridde sig och lästes utan allt hinder deraf. Tänkbart är det ej heller, at någonting i verkan af skriftens läsning skulle förändra sig derigenom, at man finge veta, det presten, som författat henne, lidit någonting derföre — en underrättelse, som dessutom ofta icke kunde omedelbart åtfölja sjelfva skriften i hvarje läsares hand.

Såsom författare lagligen frikänd, och äfven såsom prest ej underkastad någon laglig utväg at för sitt författareskap särskildt straffas, har då Herr T. ej heller kunnat hos uplysta nitälskare för laglig ordning föranleda någon önskan af förändring i de lagar, efter hvilka han borde behandlas. Ingenting annat än missnöje med Tryckfrihetslagen och den theologiska tankefriheten har kunnat fram-

kalla någon sådan önskan hos den, som gjorde sig reda för, hvad han ville. Och denne borde, för at upnä sin afsigt, ej stanna förr, än antingen all tryckfrihet uphört, eller ock theologiska censuren vore åter införd, eller åtminstone domsrätten öfver theologiska tryckfrihetsmål öfvergått til Domkapitlen eller någon annan myndighet än de allmänna tryckfrihetsdomstolarna.

Från dessa allmänna betraktelser begifva vi oss til historien af Hr Tybecks tryckfrihetsmål.

Han hade blifvit tiltalad år 1817, på Stockholms Stads Consistorii angifvelse, för två från trycket utgifna skrifter, den ena kallad *Biblisk förklaring öfver Högmässa-texten på andra stora Bönedagen d. 20 April 1817: Gud var i Christo och försonade verlden med sig sjelf*, och den andra: *Uplysande anmärkningar vid en recension, som i Stockholms Posten blifvit införd öfver förstnämnde skrift*. Jury hade frikänt dessa skrifter och Stockholms Stads Kämnars-Rätt ädömt åklagaren de i Tryckfrihetsförordningen stadgade böter för namnsedelns brytande. Från dessa böter hade Kongl. Hof-Rätten den 25 Febr. 1818 frikänt åklagaren och i öfrigt fastställt Kämnars-Rättens utslag.

Nu blef målet — vi veta icke, af hvad anledning, — hos Kongl. Maj:t anmäldt och sedermera öfverlemnadt til Justitiæ-Canslers-Embetet, som uti skrifvelse til Consistorium i Strengnäs tilkännagaf, at sedan utredt blifvit, at författaren til ofvannämnde skrifter prest-embetet beklädde och i sådan egenskap vore genom ed förbunden at hvarken hos sig sjelf hysa eller bland andra utsprida annan lära, än den, som vore grundad i Guds heliga Ord samt våra symboliska böcker, och Kongl. Maj:t, med nådigt afseende derpå, til Justitiæ-Canslers-Em-

betet i nåder öfverlemnadt at tilse, hvad vidare embetsåtgärd dervid måtte äga rum, Justitiæ-Canslers-Embete ansett sig böra til Consistorium samma skrifter öfverlemana, på det at Consistorium måtte kunna i anledning deraf vidtaga de åtgärder, som med lag och Kyrkoordning instämde.

Härvid erbjuder sig den frågan: ägde Consistorium mindre fog at undersöka och låta lagliga åtgärder vederfaras Hr T:s tänkesätt dertill, at de voro genom tryck kungjorde, än Consistorium i annat fall, och efter blott erhållen kunskap om dessa tänkesätt, skulle ägt — och hvartil skulle väl Consistorium i denna sednare händelse varit befogadt? Vi tro, at härutinnan icke allt kan förhålla sig lika nu, som på den tid, Kyrkolagarne skrefvos och då ingen tryckfrihet ägde rum. Allt hvad et Consistorium nu företager med en prest, ligger under hela allmänhetens ögon; ty Consistoriernas protokoller äro lika tillgängliga och tryckbara med andra protokoller. Det gagnar således nu mera til ingenting, at Consistorierne förhöra prester för irrlärlighet eller söka utforska deras tänkesätt, hvilka just derigenom kunna få en offentlighet, som man åsyftar at hindra och som annars kunnat helt och hållet uteblifva. Allt annat vakande öfver tänkesätt eller verkan på dem, än genom offentlighet, är nu följaktligen i sjelfva verket omöjlig, och lika omöjligt dertill, at vinna ändamålet med de i Kyrkolagarne föreskrifna examina, hvilket endast var, at hindra villomeningars utspridande. Nu är frågan blott, at förekomma deras verkan, hvilket sker genom vederläggning, och at hindra deras förkunnande från predikstolen och vid sjuksängen, hvilket således är enda föremålet för Consistoriernas verksamhet öfver meningarne i våra dagar. — Härmed tro vi frågan vara besvarad. Hvad som ej kan bestå med de nya lagar, vi

fått, måste väl anses för uphäfvet; hvilket också instämmer med Tryckfrihetsförordningens anda, tillkännagifven i 1 §. i Mom., så lydande: *alla förut gällande lagar, stadganden och föreskrifter, i afseende på Tryckfriheten eller Bokhandeln, vare härmed uphäfve, och såsom en följd häraf, äfven alla hittills gifna särskilda förbud mot utgifvandet af vissa böcker, skrifter och handlingar; skolandes dessa ej kunna åtalas annorlunda än denna Tryckfrihetslag bjuder.*

Consistorium började de til dess urskillning öfverlemnade åtgärder dermed, at gifva Hr T. en stämning, hvori, utan at hans skrifter omtalas, det heter, at skälig anledning til misstankar förekommit, at Hr T. sökt uppenbarligen utsprida villomeningar om vår allmänneligen vedertagna christliga lära och tro; hvarföre han skulle inställa sig i Consistorium til examens undergående. Denna examen undergick han i April månad 1818, och protokollet dertill är tryckt i Strengnäs samma år, åtföljdt af Consistorii Utslag, besvärshandlingar hos Kongl. Maj:ts och Kongl. Maj:ts med Dess Högste Domstol beslutne nådiga Utslag af den 30 Juli 1818.

Examensprotokollet är vidlyftigt, frågorna hämtade från de i Hr T:s tryckta skrifter förekommande meningar, och svaren sådana, at de bekräfta, hvad sjelfva skrifterna innehålla om Hr T:s skiljaktighet från de i symboliska böckerna upställda läro-begrepp. Sedan förhöret blifvit börjadt med frågor, om Hr T:s afsigt och åstundan varit, at återgå til offentlig tjenstgöring i församlingen, i händelse af återvunnen helsa eller erhållen kallelse til någon presterlig lägenhet, och Hr T. derpå svarat ja, samt vidare blifvit frågadt, om han erkände sig hafva författat de åtalade skrifterna, om han sjelf besörjt deras utgifvande af tryc-

ket, om det varit hans afsigt at, under skygd af anonymité, utsprida bland allmänheten lärosatser, som han nogsamnt kände vara stridande mot vår antagna och dyra troslära, eller i hvad afsigt och til hvad ändamål de vore författade (frågor, som bevisa, at Consistorium äfven betraktade sig såsom Tryckfrihetsdomstol och i denna egenskap förfor) samt Hr T. härpå svarat med det erkännande af författareskapet, som han endast inför Tryckfrihetsdomstol var skyldig at lemna, och förmålt ändamålet med skrifternas utgifvande hafva varit, at tilkännagifva, i anledning af Pauli språk, hvad vi böra tänka om Gud i Christo samt at vi ej hafva at lära, tro och bekänna mer än en enda Gud; så rigtades frågorna på Hr T:s tänkesätt i religionen, och de väsendtligaste af hans svar blefvo:

at han förkastade de symboliska böckerna, fullt och fast öfvertygad, at det vore allena Guds Ord, som han såsom lärare borde föredraga, tro och bekänna;

at han icke kunde erkänna tre personer i Gudomen;

at Jesus i barndomen och ungdomen ännu ej hade Gudomens fullhet uti Sig; at Hans framsteg under upvextåren höllos tillbaka genom det Han undfått af modren, och at Han derifrån var behäftad med dunkelhet, svaghet och irringar;

at Gud ej kan försonas, utan försoningen består deri, at människornas sinnelag förändras, emedan Gud aldrig haft fiendskap för människan, utan endast människan varit fiende til Gud;

at den brottslige straffas allena af synden sjelf, och ej af någon annan;

at Apostlarne ej kände Frälsaren, såsom Han bör kännas, och den Helige Ande ej kunde omedelbarligen lära dem det;

at om Paulus, då han säger, at tron allena utan lagens gerningar gör rättfär-

dig, med dessa gerningar menar Tio Guds bud, hvilket Hr T. ej trodde; så talte Paulus emot Guds Ord; endast kärleken, men ej tron, i och för sig sjelf, kunde producera gerningar;

at deremot Luther med lefvande tro mente helt annat, än hvad Paulus och Jacobus dermed förstodo; at Luther uteslöt allt det ur tron, som utgör christendomen; at enligt hans lära, som utesluter lefvernet, kan ingen blifva salig, samt at Hr T. aldrig kunde erkänna vårt lärobegrepp om justificatio, emedan det ej vore enligt med Guds Ord;

at mycket kunde ur Pauli lära dragas, som vore emot Christi lära; at Paulus dock var skicklig til sin befattning, ity ingen bättre fanns; men at vi kunna emottaga sanningen ur Ordet i högre mått, än Apostlarne, som omöjligen kunde upnä vår förstånds odling; hvarföre Hr T. velat återföra oss ihån Apostlarnes mindre tydliga ord til Guds Ord och Propheternas; ty Apostlarne erhöilo sin uplysning endast medelbart och talte i frihet efter sitt eget förstånd, men Propheterne af omedelbart dictamen; at Apostlarne ej haft någon uplysning om ordningen vid människans nya födelse, samt at deras lära var god och afpassad för den tiden, men denna högst enfaldiga lära förföll alldeles 500 år derefter;

at Herrens återlösning icke bestod i lidande, utan i gudomligt kraftiga gerningar, icke skedde genom Hans blod, utan genom frestelser, kämpningar och fullkomliga segrar;

at Hr T. antoge de fyra Evangelisterna såsom inspirerade, likasom Uppenbarelse boken; men at Apostlarne ej voro sände at skriva; och slutligen:

at om så befalldes, nedlade Hr T. gerna embetet, och vore säker, at ingen vederlade hans skrifters innehåll.

Detta sista svar gafs på Ordföran-

dens fråga, om det ej vore en skyldighet för en i församlingens tjänst antagen lärare, at nedlägga embetet, om han fallit på tankar och lärosatser, som hufvudsakligen stridde emot det antagna och på Guds Ord, efter oförfalskad mening, hvilande lärobegrepp om syndiga människors frälsning och saliggörelse af Guds nåd och den förlossning, som i Jesu Christo skedd är. Huru Hr T. sjelf betraktat sin ställning, såsom stadd i nödvändighet at offra sin välfärd åt sin tro, derom kan man i hans underdåniga besvär hämta en underrättelse, hvilken ej saknar intresse för någon, som utan häfvan för blotta ordet kätteri, änskönt icke sjelf dermed behäftad, är mäktig at behjerta den redlige mannens ställning, när han gör, hvad hans öfvertygelse fordrar, äfven om den kostar honom det, hvars bevarande kunde synas förlåtligast bland alla förledelser, hans medborgliga anseende, så vidt det af statens auctoriteter kan bestämmas.

Hr T:s svar bekräfta, såsom nämndt är, hans i de åtalade skrifterna framlagde skiljaktighet från symboliska böckernas lärobegrepp; och frågorna äro alla hämtade ur nämnde skrifter. Det var således blott för de af Tryckfrihetsdomstolen bedömda tänkesätt, som Herr T. inför Consistorium ställdes til rätta; och Consistorii åtgärd bestod ej uti något annat, än at såsom ny Tryckfrihetsdomstol pröfva, hvad i laglig väg redan blifvit från ansvar frikändt. Med hvad rättighet sådant kunde ske, hafva vi redan undersökt.

Resultatet af denna pröfning blef Consistorii utslag, gifvet d. 15 April 1818, som börjas med det vitsord, at Herr T. icke tillföre och under den tid, prestembetets utöfning varit honom anförtrodd, blifvit angifven och taltalad för utspri-

dande af egentligen kallade *c)* villomeningar i läran; (hvaraf följer, at Hr T. ej heller varit af Consistorium för dylika meningarnas varnad, hvilket dock enligt lag bordt ske, innan fråga blef om hans af-sättande från embetet). Och efter detta vitsord heter det, at som Tybeck, hvilken, då 66 år gammal, för åkommen svag helsa, i flera år nyttjat tjänstledighet, under det anställde förhöret förklarar sig, på händelse af återvunnen helsa, eller ock erhållen kallelse til någon för honom passande lägenhet, alltid hafva haft för afsigt at til tjänstgöring vid församlingen återgå *d)*, men emedertid ickedessmindre föranstaltat om utgifvandet genom trycket af de tyenne i fråga ställda afhandlingarne, dem han ock erkänt sig hafva författat *e)* och derigenom ådagalagt, sig icke allenast hysa, utan ock verkligen hafva försökt utsprida villfarande meningar, som stridde emot vår Christeliga lära och tros hufvudgrunder, samt de för den Svenska församlingen antagna symboliska böcker, hvilka han förklarar sig ingalunda kunna erkänna *f)*, för at til innehåll vara enliga med hvad han antog för Guds Ord; alltså och emedan han, intagen af så beskaffade tänkesätt i religionsmål, icke kunde anses vara rättskaffens skickad lärare til Predikoembetets förvaltning vid vår evangeliska Lutherska församling, pröfvade Consistori-

a) Det finnes således äfven oegentliga villomeningar. Om Herr T. förut varit anklagad för sådana, hade det dock bordt nämnas. Vi förmoda derföre, at icke så varit, emedan det ej blifvit nämndt.

d) Kunde väl Hr T. blifvit annorlunda dömd, i fall han förklarar sig icke vilja til tjänstgöring återgå?

e) Men om han icke det erkänt; skulle han då blifvit annorlunda dömd? Var det icke nog, at han utgifvit afhandlingarne?

f) Ehuru, enligt hvad Herr T. visat, dessa böcker sjelfva ej fordra något sådant erkännande.

um, i förmågo af 2 §. i Kap. Kyrkolagen, jemförd med Kongl. Brefvet den 2 Maj 1751 samt Kongl. Resolution å Presterskapets besvär den 20 Nov. 1786, at han Tybeck borde ifrån Läroembetet vid vår församling och ~~ty~~ åtföljande rättigheter alldeles vara skild; varande utslaget, med åberopande af 24 §. i Kgl. Förordningen om rättegång i Domkapitlen, Kongl. Maj:ts nådiga revision och förordnande underdånigst understäldt.

Så blef denna Församlingslärarejskild ifrån sin tjänst, omedelbart efter en hällen theologisk examen, utan föregångna varningar, dem lagen ovillkorligen föreskriever, såsom nyss nämndes, utan at något fel i tjensteutföringen ens omtalas i hans utslag, utan at inlör den myndighet, som dömde honom, hafva fått höra en åklagares påstående, än mindre deröfver förklara sig, utan at veta, hvilka bland de svar, han vid förhöret gifvit, fördes honom til last, eller hvarföre, utan at hafva fått försöka, om han kunde bevisa, hvad han sagt, och vederlägga, hvad man deremot ville anföra, utan at Consistorium ens haft del af de anklagelse- och försvarshandlingar, som uti rättegången vid den rätta Tryckfrihetsdomstolen förevarit. Om någon blifvit straffad utan laga ransakning; så är det visserligen Prestmannen Johan Tybeck inför Strengnäs Consistorium.

(Forts. e. a. g.).

Portofriheten — til Hrr Anmärkare.

Se, det kallar jag at kalkulera. Arfvode med porto stiger ej högre än arfvode utan porto. Begripen J det, Herrar Anmärkare? Läs en allmänna Journalen N:o 46 och öfvertygen Er. Sen der til-

lika ert *skrifvande* och *skrikande* öfver postfriheten framlagde i deras rätta dag, såsom *afundens* foster.

Ännu en gång: betrakten dessa fullständiga kalkuler. Inbillen J Er, at alla de deri uptagna omkostnaderna, discretionerna, utdelnings- och afsändningsarfvoden skulle utgå likafullt för de *privilegerade*, så väl som för Er, om de ock derutöfver finge betala postporto? Ett och Ett är ju lika med Ett och Noll. Känner J ej räknekonstens första grunder? Hvad är det då för privilegier J *öfverskriken*? Hvarföre lemnen J ej i fred *gunstlingarne*, *nådehjonen* med deras *större publicitet*? Uptäcker man icke genast, at denna större publicitet är rätta föremålet för er förföljelse emot dem? Skaffen Er publicitet, mina Herrar, liksom de, eller skyllen Er sjelfva.

J frågen, huru det skall tilgå. Betalen arfode och gratificationer, som en annan. Hjelper ej det; så betalen dessutom äfven postporto. Publiciteten kostar, på detta sätt, edra modiga penningar (som den icke kostat hvar och en annan); men hvem har sagt, at J skolen hafva den för intet? *Per aspera ad astra*, Herrar Anmärkare! Hafven tålmod och offren edra penningar, om J hafven några. En vördad allmänhet skall hålla Er räkning derför. Kunnen J blott uthärda med förlust, i stället för vinst; nog skolen J få publicitet. Medlidandet skall til och med komma Er til hjälp. Er sjelfständighet skall göra det öfriga; och hvem vet, om til slut sjelfva *nådehjonen* skola kunna draga full nytta af sina *förmenta privilegier*?

Ack! Herrar Anmärkare, nu kom jag åter något för långt. Så går det med den fördömda talfriheten, sedan den väl kommit i gång. Ingen ser förut, hvar den skall stanna — och bäst man tror sig

hafva segrat med argumenter och kalkuler, har man icke gjort annat än blottat sig, och faller för sina egna vaper.

INRIKES UNDERRÄTTELSE.

Sedan Kongl. Maj:ts General-Adjutant för Armén, General-Majoren Herr Friherre Björnstjerna afrest til London, för at å Kongl. Maj:ts vägnar beklaga sorgen öfver Konung Georg III:s död, har General-Majoren Herr Friherre von Schulzenheim emottagit batonen under förstbemälte Hr Friherres frånvaro.

I anledning af Rikens Ständers vid 1815 och 1818 årens Riksdagar yttrade underdåniga önskingar, har Kongl. Maj:t den 31 sisl. Dec. i näder beslutat, at en *praktisk Bergs-skola* skall inrättas i Fahlun, för at bereda unga Bergsmän, i synnerhet Bergs-Statens blifvande Tjenstemän, et hittills inom fäderneslandet saknad tillfälle, at erhålla offentlig undervisning i den praktiska Bergshandteringen, såsom Grufvetrytningen, Förädlingsprocesserne för de allmännast nyttige Malmer och Fossilier, Marckscheideriet, Byggnadskonsten o. s. v. — Undervisningen vid denna läroanstalt, som med nästa år skall öppnas, kommer alltid at bestridas af 3:ne bland Bergs-Statens i Fahlun, eller närmast daromkring boende Tjenstemän, hvilka derföre i årlig lön åtnjuta hvardera 400 R:dr B:ko. Kongl. Maj:t har derjemte anslagit 500 R:dr årligen til inköp af Böcker, Apparater, Materialer och Instrumenter, 600 R:dr til 3:ne Stipendier, 300 R:dr såsom Resepenningar til närmast belägne Grufvor och Verkstäder m. m.; äfvensom Kongl. Maj:t för Bergs-Skolans räkning af extra licentmedlen beslutat inköpa framlidne Assessoren Gahns efterlemnade ypperliga samlingar af Mineralier, Böcker, samt Fysiska och Kemiska Instrumenter och Appareiller, jemte de af Assessor Gahn i lifstuden bebodde hus med deri inrättade laboratorier. — För öfrigt har Kongl. Maj:t updragit åt Bergs-Collegium, at besörja det reglementariska vid Skolans organisation.

UTLÄNDSKA NYHETER.

Frankrike. Den 13 sisl. månad, kl. 11 om aftonen, då Hertigen af Berry vid Operan fört sin gemål i vagnen och höll på at säga henne farväl, emedan han skulle gå tillbaka in för at se

sista acten af balletten; fick han, vid det han vände sig, et dolkstyng i sidan, hvarvid han ropade: »jag dör,« föll ned och ryckte i detsamma dolken sjelf utur såret. Hertiginnan störtade sig, vid sin gemåls anskri, genast ur vagnen i hans armar och blef öfverhöljd af hans blod. Hertigen fördes in i sin loge; sex läkare vore strax til hands och använde alla medel, men han sjelf förklarade, at såret var dödligt; symptomerna förvärrades hastigt. Monsieur (Hertigens far), jemte Hertigen och Heriginnan af Orleans ankommo inom en timma; Konungen kl. 5. Den sårade var emedertid förd i et annat större rum och dog kl. half til 7. Mördaren hade, sedan stynget var gifvet, genast flytt mellan vaktten, som presenterade gevär. Hertigens Adjutant, Grefve Clermont, skyndade efter mördaren, som nästan genast blef gripen och, på tillfrågan, hvad som kunnat förmå honom til en sådan gerning, svarade: »Bourbonerna äro Frankrikes gruffigaste fiender.« Åter frågade Grefve C.: hvem har lagt dig? Och fick til svar: »mig har ingen lagt.« Mördaren heter Louvet, är nu Sadelmakare vid Konungens stall och var fört vid Bonapartes hofstat både på Elba och under de 100 dagarne. Han var 1814 National-Gardist i Metz, då hans hat mot Bourbonerne begynte. Han hade då, såsom han förklarade, rest til Calais, i afsigt at mörda Konungen, men sedermera beslutit »at afhugga trädet vid roten.« Vid det förhör, Grefve Decazes med honom anställde, tilstod han, at mordet blifvit så länge uppskjutit, emedan han ej förr träffat något tillfälle. På D:s fråga, om han äfven velat mörda de öfriga Prinsarna, svarade han: ja; men på den, om han äfven velat mörda Konungen, svarade han sig ännu icke deröfver halva stadgat sitt beslut. För öfrigt visar han den största köld och sinnesstyrka. Då en gång en dörr hastigt slogs igen, sade han: »det börjar redan kanoneras, tror jag.« Et Kgl. förordnande, som samma dag öfverlemnades til Pairskammaren, updrages åt Kammaren at ransaka och dömma mördaren, i kraft af 33 Art. i Chartan, enligt hvilken högförräderi och försök eller complott mot någon af det Kongliga huset höra under Pairs Kammarens dom. — Hertiginnan af Berry dånade vid sin Gemåls död; och så snart hon hämtat sig, föll hon til Konungens fötter och anhöll at få resa hem til Neapel.

Kl. 11 samma dag var trängseln stor vid Deputerades Kammarens dörrar, emedan propositionen om Vallagen väntades. Just som Protocollet för förra sessionen skulle upläsas, begärde och fick Clausel de Coussergues ordet. »Mina Herrar,« sade han, »vi hafva ingen lag, som bestämmer sät-

»tet för Ministrarnes ansvarighet;« (mummel; tälaren höjer rösten) »jag föreslår en anklagelseact mot Grefve Decazes såsom medbrottslig i Hertigens af Berry mord, och« - - - Ropades »ordning« och C. lemnade tribunen under allmän ovilja, men uprepade: »det är min tanka, min tanka.« — Presidenten upläste ratification om Hertigens af Berry död; Kammaren bildade sig til hemligt Utskott och beslöt en sorgbeklagelse adress. — Spektakel, Börs, Baler och alla offentliga nöjen eller samlingar äro inställda, äfven som masquers bärande är af polisen förbjudet.

Den 9 Febr. upstod i de Dep. Kammare en häftig debatt om hemliga voteringen med svarta och hvita kulor (*le scrutin*). Venstra sidan och centern yrkade votering elter lista, emedan underslef eller misstag kunde äga rum vid kulornas inläggande. Chauvelin ropade, at Frankrikes öde berodde på denna fråga. Emedlertid gick slutna voteringen för sig, och sjelfva hufvudfrågan, en artikel i Domainelagen, afgjordes med 112 röster mot 103. Allt jemnt samma obetydliga pluralitet. Sessionen var i öfrigt högst bullersam och häftig. Presidenten fick af de liberala och gaf dem de bittraste förebräelser. Många medlemmar och åhörare yttrade högt missnöje med hans förhållande. — Följande dagen, den 10, vid protocolls-justeringen, yttrade Demarcay, at Presidenten redan flera gånger tillåtit sig et arbiträrt förfarande. — Konungen har, med afseende på landthushållarnes föreställningar, afslagit ansökningen om förbud mot utförsel af merino ull.

Spanien. At bringa någon enhet eller visshet i berättelserna om Spanien vore et fåfängt försök. Man måste derföre taga de enstaka nyheterna, sådana de kommit. — D. Francisco de Paula lärer så mycket mindre vara på Insurgenternas sida, som han stod i så ovänligt förhållande til Cortes, at de ville utesluta honom från thronföljden. — *Morning Chronicle* försäkrar, at inga Spanska flyktingar, hvarken före eller efter Insurrectionens början, lemnat London. — Enligt bref från Gibraltar, var national-armén 16,000 man stark, rikligen försedd med vapen, ammunition och proviant, och fruktar så föga något anfall, at den förlustar sig med tjurfäktingar. Dess cocard är röd, med en grön triangel inuti. Insurgenterna voro beredde at den 25 Jan beskjuta förskansningarna för Cadiz. — *Le Constitutionnel* för den 13 Febr. berättar, at General Vives dagen förut ankommit

til Paris; at han den 3 lemnat Madrid; at man väl icke visste allt hvad han meddelat Spanska Ambassaden och Franska Regeringen; men at något dock undslupit den diplomatiska förbehållsamheten. Santiagos upror var icke utan betydhet; han och de öfriga anstiftarne äro af de förnämsta familjer. Freyres höggvarter skulle den 27 vara i Xeres. I Madrid var man ängslig öfver hans långsamhet. Et rykte spridde sig, at 7 å 800 Kunglige, efter en fäkting, hvaruti endast få skott blifvit vexlade, gått öfver. — Moniteuren, dock icke alldeles så färska, underrättelser tyckas vilja visa, at oroligheten i Cadiz den 24 ej var af betydhet, och at rebellerne förfara utan plan eller framgång. — Kongl. besättningen i Cortadura skall hafva den 28 gjort et utfall, men blifvit iffbakadrifven; af rebellerernas häftiga kanoneld. — Den namkunnige Melchior är gripen; den 3 Febr. befann han sig i presternas händer och skulle hängas. En Bremisk Skeppare har den 28 skrivit från Cadiz til Bordeaux, at fruktan der stigit til det högsta och at han ginge om bord, emedan han ej var säker i land; kanonunder hördes från alla kanter. — *Constitutionnel* säger slutligen bestämdt, at Cadiz den 31 Jan. har måst underkasta sig den af Insurrectionen proclamerade regering, til följe af en den 28 mellan Stadens Biskop (Cienfuegos) och Quiroga afsluten convention. Äfven skall Coruna hafva förklarar sig för Cortes's Constitution. De flesta til Bordeaux ankomna Spanska bref af den 5 och 7 Febr. hade såsom öfverskrift: »Frihet, Constitution«. — Puy de Dôme Legionen, som var på marche til Toulon, har fått ordres at gå til Spanska gränsen.

Rättelse.

N:o 17, pag. 130, andra sp., 12:te raden nedifrån står: *ursprung i solen* etc.: läs *ursprung: solen* etc.

På detta blad prenumereras i Deleens & Comp. Bokhandel, med 3 R:dr B:ko för halfår. Prenumerationen är öppen endast til slutet af innevarande månad.

STOCKHOLMS COURIER.

Måndagen den 6 Mars.

Sine ira, studio et metu.

KYRKOLAGFARENHET.

(Forts. från föregående N:r).

Men menas ej med laga ransakning i et Consistorium någonting annat, än hvad som dermed menas inför Domstol? Behöfver man icke granska Förordningen om rättegången i Domkapitlen? — Vi skola granska den, dock ej mer, än som fordras för at ur denna och våra öfriga lagar bevisa, det allt, hvad nu anmärkt blifvit, är på den grunden olagligt, at Hr T., om han för villomeningar skulle lagföras, bordt ställas inför en helt annan Domstol, der ingen fråga kunde uppstå, at ju allmänna rättegångsordningen skulle användas — bevisa, at *Domkapitel ingalunda är behörig domstol i frågor om religionen.*

I detta, liksom andra ämnen, är det naturligt at rådfråga erfarenheten. Huru hafva mål af lika beskaffenhet före vår tid blifvit behandlade under samma lagar, som ännu bestå? Vi skola framlägga et exempel.

En Kyrkoherde i Hedvig Eleonora Församling här i Stockholm, Doctor Anders Carl Rutström, blef på 1750 och 1760 talen angifven och lagförd för vilomeningar, dem han skulle uti predikningar yttrat, och hvilka tilhörde den då för tiden icke väl ansedda så kallade Herrnhutiska eller Brödra-församlingen.

Den vidlyftiga Domen i denna sak är utgifven af trycket, afsagd den 16, 17 och 18 Dec. 1765 — af *Kongl. Maj:ts och Rikets Svea Hof-Rätt*. Enligt rubriken är denna Dom gifven upå *Advokatfiskals-Embetets talan* uti de af *Stockholms stads Consistorium til Kgl. Hof Rätten refererade mål* emot nämnde Kyrkoherde för afvikelser från vår sanna troslära.

Consistorium hade nemligen, efter erhållne angifvelser om hvarjehanda i hans predikningar nyttjade talesätt, som skola til villfarelse varit ledande, åtskilliga gånger förhört honom, tils vidare skiljt honom från predikoembetet och dertil hörande förrättningar, men med förmaning och åtvarning tillätit honom at sina förra prestsysslor åter få tiltråda. Å nyo suspenderad under anklagelse för utspridande af en skrift i religionen, hade Rutström genom Kongl. Maj:ts beslut ännu en gång blifvit insatt i embetet, med föreskrift, at han före dess tilträdande skulle af Consistorium varnas. Derefter hade han hållit en predikan, som blifvit föremål för Consistorii undersökning och åtskilliga förhör, i grund hvaraf Consistorium, med åberopande af Kongl. Brevet den 8 Maj 1731, hemställt målet til Kgl. Hof-Rättens bepröfvande samt insändt så väl conceptet til den särskildt åtalade predikan och protokollet öfver de hållna förhören, som ock theologiska faculte-

zens i Upsala och Consistorii eget angående samma predikan gifne betänkande.

Efter sådana förberedelser och varningsgrader hade saken kommit under Hof-Rätten, som på gjord invändning förklarade, at då Kyrkoherden Rutström vore angifven at i sina predikningar hafva brukat villfarande lärosätt, och slika mål borde, til följe af Kongl. Maj:ts Bref och befallningar af den 8 Maj 1731, 20 Mars 1735, 25 Juni 1742 och 2 Maj 1751, i Hof-Rätterna uptagas och afgöras, samt hvar och en sak borde komma til den domstol, dit den efter angifvande hörde; hade Consistorium rätteligen förfarit, til följe hvaraf saken komme i Kongl. Hof-Rätten at uptagas och angifvaren at der sina skäl förete.

Sedan rättegången derefter på Kongl. Maj:ts nådiga befallning afstannat och några år förflutit, til dess Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t gjort underdånig anmälan om dess återuptagande; befallde Kongl. Maj:t, under åberopande af 1731 års Kongl. Bref, Hof-Rätten, såsom rätter Domstol, at åter behörigen företaga målet och detsamma med laga dom skyndsamligen afhjelpa.

Innan saken af Kongl. Hof-Rätten afgjordes, inforrades öfver vissa af den anklagades läror, Domkapitlets i Upsala betänkande. Utslaget blef, at han afsattes från Kyrkoherdeembetet; och bland skälen dertil anföres, at han tvenne resor varit från prestembetets förvaltande skiljd, samt vid dess återtilträdande varningar erhållit, men icke låtit sådant sig til rättelse och förbättring lända. Men om afsättningen skulle fortfara hela hans lifstid, eller endast vissa år, eller ock han finge njuta befordran å annor ort, det har Kongl. Hof-Rätten förklarat ankomma på Kongl. Maj:ts nådigste välbehag, som uti Kyrko-ordningen förbehållit Sig at, när en prestman visade märk-

lig bättring, Sjelf derom i näder efter omständigheterna förordna.

Hvad vi ur denna dom nu antecknat, visar huru både Kongl. Hof-Rätten och Stockholms Stads Consistorium då för tiden betraktat gränserne för sina åtgärder i mål af denna beskaffenhet. De lagar, som då blifvit följda, äro icke sedermera förändrade. Sjelfva Kyrkolagen af år 1686 tillägger icke Consistorierna någon domsrätt i dylika mål. Den säger i 1 Cap. 2 §.: »Dem i Lärostandet, så väl som alle andre, af hvad stånd de äro, skall ock härmed allvarligen vara förbudet, häremot at uptänka och utsprida någre villfarande meningar, eller bruka någre anstötliga ordasätt, Guds församling dermed at bekymra eller förgarga: gör det någon, och uppå föregången allvarlig förmaning sig icke rättar, vare, efter laga ransakning och dom, räknad för en affälling, miste sitt embete och förvises riket«. Det lærer väl ej kunna påstås, at Consistorierna i Sverige någonsin efter reformationen ägt rättighet at dömma til landsflykt. Då nu den laga ransakning och dom, som här föreskrifves, kan medföra et så svårt straff; är det derföre uppenbart, at Consistorierna ej kunna vara de domstolar, som skola ransaka och dömma öfver dem af Lärostandet eller andre, som enligt detta lagställe anklagas för at hafva utspridt villfarande meningar.

Kongl. Förordningen den 11 Febr. 1687 om Rättegången i Domkapitlen säger i 14 §., at »om något viktigt ärende förekommer, som angår religionen och Gudstjensten, skall det gifvas Kongl. Maj:t tilkänna, då Kongl. Maj:t vill strax förordna, hvad sakens beskaffenhet fördrar.« För öfrigt förekommer i 8 §. af denna Förordning, at Biskopen och Capitlet böra dömma uti de saker, som egentligen angå Prest- och Skole-stands-

personer, högre och lägre, hvad deras embeten och *fel* vidkommer, uti *lära* och *lefvorne*. *Fel uti lära* kan väl icke betyda detsamma, som villfarelse och irrlärlighet. Fel i lära kan här til och med betyda blott fel i lärandet, i läroembetets förrättande. Men i alla fall kan man fela uti framställningar af läran, utan at drifva en falsk lära, och den correctionsmagt, som Consistorium i sådan händelse utöfvar, blir alldeles icke densamma, som det skulle få, om det kunde dömma öfver frågor om sjelfva lärans renhet.

Den af Strengnäs Consistorium uti Tybeckska målet åberopade 24 §. i samma förordning handlar om vägen til klagan öfver Consistoriernas beslut och föreskrifter i allmänhet, at besvären skola gå til Hof-Rätterna. »Men skulle eljest saken,« heter det, »hvaruti någon finner »sig besvärad, röra och angå *vår rätta lära och religion*, en prestmans embete »u^o lärande, predikande och Gudstjens »stens förrättande, så vilja vi straxt låta »saken komma *under vår egen revision*, »och deröfver sedan förordna, som vi »finne rättvist och sakens beskaffenhet »fordrar.« — Är det då detta enda stadgande, som skall komma i strid med allmänna grundsatser och föreskrifter? Kan det ej tillämpas annorlunda, än at Consistorierna skola få *domsrätt* i frågor om *vår rätta lära och religion*?

Hvad som genast faller i ögonen är, at en *underställning*, sådan som Strengnäs Consistorium gifvit, *under Kongl. Maj:ts nådiga Revision och förordnande*, alldeles icke omtalas i den åberopade paragrafen. Här talas endast om de händelser, då någon finner sig *besvärad*. Til underställning har Consistorium alltså ägt alldeles ingen grund. Hade underställningen varit laglig; så kunde deraf dragits den slutföljd, at et definitift

beslut bordt föregå, emedan endast sådana kunna af den myndighet, som gifvit dem, underställas högre pröfning. När nu tvertom Consistoriernas åtgärder i frågor om lära och religion icke, enligt det åberopade stadgandet, annorlunda än besvärsvis komma under Kongl. Maj:ts revision och förordnande; kan då af detta stadgande icke dragas någon slutföljd dertil, at Consistoriernas åtgärder i dylika mål måste innefatta definitiva (hufvudsakligt afgörande) beslut. Annorlunda än genom slutkonst kan åter något dylikt från detta ställe icke hämtas; ty uti orden finnes det ingalunda.

Deremot hafva Consistorierne andra åtgärder, än definitiva beslut, sig updragna uti frågor om läran och religionen; och til dessa åtgärder höra de *allvarliga förmaningar*, som enligt 1 Kap. 2 §. Kyrkolagen måste *föregå laga ransaking och dom*. Sådana förmaningar kunna föranleda missnöje; och detta missnöje kan, enligt besvärs-hänvisningen uti den i fråga varande Förordningen, fullföljas hos Kongl. Maj:t. Consistoriernas remisser til åtal inför laga domstol kunna af Kongl. Maj:t, enligt denna hänvisning, efter anförde underdåniga besvär, prövas och de deri förordnade rättegångarnes nedläggande eller fortsättning bero af Kgl. Maj:ts nådiga förordnande. Rutströmska rättegångens nedläggande för en tid, enligt dylik nådig befallning, är et exempel härpå.

At Kyrkolagen och Förordningen om rättegången i Domkapitlen alltid blifvit så förstådde, och lika litet deras bokstaf som deras anda ansetts föranleda til någon domsrätt för Consistorierna i religionsmål, visar sig tydligast deri, at ingen nyare lag, som handlar om dylika mål, betraktar såsom ändring i dessa äldre lagar, de mera uttryckliga stadgan-

den, som gifvas om sättet at i dessa mål förfara.

Det Kongl. Brevvet af d. 8 Maj 1731, som vi här ofvanföre nämnt, är stäldt til samtliga Hof-Rätterne och Consistorierne, och angår, enligt sin titel, »dem, »som utsprida irriga och stridande satser »emot Religionen, samt *sådane måls refererande ifrån Consistorium til Hof-Rätterne.*« Detta Kongl. Bref grundar sig på Rikets Ständers underdåniga hemställan, om sådana mål, som kunde beröra en eller flera, de der utspridda några irriga och emot den rena evangeliska läran stridande satser, och hvarom Ständernas underdåniga mening vore, at enär et Consistorium funne sig föranlåtet någon sådan sak referera, relationerna måtte til Hof-Rätten försändas, ehvarest den anstalt skulle göras, at slika Consistoriernas relationer framför alla andra criminalsaker föredragas; hvilket alltså Kgl. Maj:t anbefallt Hof-Rätter och Consistorier at ställa sig til underdånig efterrettelse. Här står väl ingenting mer, än at Consistorierna kunna referera sådane saker, när de finna sig dertil föranlåtna. Men så vida man nu icke vill påstå, at det skulle bero af Consistoriernes välbehag, om de sjelfva eller Hof-Rätterne skola dömma uti de saker, hvarom fråga är, måste man väl i detta Kongl. Bref finna en klar lag derpå, at domsrätten i dylika saker utan undantag, och således ehvad de angå prester eller lekmän, tilhörer Hof-Rätterna, äfvensom man finner, at sådant här icke omtalas såsom något nytt stadgande.

Kongl. stadgan den 20 Mars 1735 til hämmande af hvarjehanda villfarelser och deras utspridande emot den rena evangeliska läran har uti 4 §. följande ord: »Men om någon skulle finnas så förhär»dad, at han, oaktad all til honom i »saktmodighet gjord undervisning och

»förmåning, intet skulle vilja låta bringa »sig til rätta, utan motvilligtvis förkasta»de all lärdom och undervisning samt »Guds Ord och de derutinnan föreskrif»ne dyra nådemedlen, de högvärdige sak»kramenten, så at Consistorium funne »hans uprättelse och räddning ej kunna »åstadkommas, at då med en sådan ej »vidare må hafvas fördrag, utan — — »bör han, til undvikande af all förargel»se, *ställas för verldslig Rätt*, då med »honom efter religions-stadgarne samt 2 »§. uti 1686 års Kyrkoordning« (här of»van citerad) »och 3 §. i vår nådiga För»säkring förfäres.« I 6 §. af samma stadga antydas Öfverrätter och Consistorier at årligen til Kongl. Maj:t insända förteckningar på de religionssaker, som hos dem äro anhängige gjorde.

Kongl. Brevvet til Consistorierna den 2 Maj 1751 angående villfarelsers förekommande säger: »Börandes på den hän»delse, 3:o at någor under edert inseen»de hörande prestman för sådant« (villomeningars utspridande) »skäligen misstän»kes, densamma genast inkallas til be»hörig examen hos Eder, och så mycket »strängare med honom förhållas, som »han brutit sin ed och är et långt skad»ligare verktyg, än en annar. Och på »det 4:o, i förenämnde händelser och »när så långt kommit, ej flathet brukas »må, låta Vi nu vår nådiga befallning til »samtliga våra Hof-Rätter och Befall»ningshafvande afgå, at enär sådana ären»der anmälas, lemna uti det, som på »dem efter omständigheterna ankommer, »en skyndesam och allvarsam handräck»ning.«

Hvad vi hittills ur lagar och författningar anfört, finnes i de vanliga uplagorna deraf. Men uti den år 1807 på Kongl. Befallning utgifna Samling af Författningar och stadgar läses följande.

Under 8 Kap. 2 §. Rättegångsbalken: